24րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6553 — 27 ՅՈՒԼԻՍ 1907 — ՈՒՐԲԱԹ — 29 ՃԷՄԱԶԻ-ԻԼ-ԱԽԷՐ 1325 — 9 AOUT 1907 — 24me année № 6553

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղրշ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գաւառներու համար տարեկան	105 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

"ARÉVELK"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KAREKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ՊՈՒՏՏԱ ԵՒ ՊՈՒՏՏԱՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գ.

Ի՞նչ է հոգին. — Հոգի չկայ ըստ Պուտտայի. — Հոգեփոխութեան վարդապետութիւնը այս ըմբռնումին դէմ. — Քամմա, Նիրվանա. — Պուտտա հրաշք չընդունիր:

Պուտտայի նիւթապաշտական փիլիսոփայութեան անբաժանելի մէկ մասը կը կազմէ նաեւ հոգւոյ մասին անոր յայտնած տեսութիւնը, որ այնքան շահեկան էր իր ժամանակակիցներուն համար, որքան այժմ մեզ համար: Պուտտա վճռական կերպով հակառակեցաւ այն փիլիսոփաներուն, որոնք մարդկային հոգին ինքնայատուկ և տեւական գոյութիւն մը կը համարէին: Պուտտայի օրով Հնդկաստանի վանական դպրոցներուն մէջ հոգւոյ մասին տարբեր տեսութիւններ կային: Ոմանք կը կարծէին որ հոգին մարդուս բուն էութիւնն է, այլք կ'ուսուցանէին թէ ան մարդուս մէկ մասն է, ոմանք կը պնդէին որ հոգին մարմնոյ մէջ առժամեայ կերպով բնակող ինքնուրոյն գոյացութիւն մըն է, այլք կը վարդապետէին թէ ան հոգեկան կարողութիւններ և զգայարանական գործիներ պատճառող էութիւն մըն է: Այս բոլոր տեսութիւնները Պուտտա սխալ կը համարի, որովհետեւ հոգւոյ գոյութիւնը չընդունիր: Ըստ Պուտտայի՝ հոգին մարմնական և կենդանական զօրութեանց և դրութեանց արտաքին արտայայտութիւնն է, անհաստատ և փոփոխական, արդիւնք մարդկային կենսական պայմաններու յարափոփոխ վիճակին: Բոլորովին սխալ է գիտակցական եսի մը մասին խօսիլ. այսպիսի ես մը ոչ գոյութիւն ունեցեր է, ոչ ունի և ոչ ալ երբեւիցէ պիտի ունենայ: Հոգին տեւական էութեան մը երեւոյթը ունի, ուր մարմնական, զգայարանական և կենդանական իրողութիւններ իրարու կը յաջորդեն: Պուտտա կը պայքարի երկուութեան (dualisme) [...] դէմ, որ կ'ընդունի հոգւոյ ու մարմնոյ ներհակութիւնն ու գոյութիւնը, ան հակառակ է սակայն նաեւ մենութեան (monisme) որ հոգւոյ և մարմնոյ նմանացում կը քարոզէ: Հոգին Պուտտայի համար բան մը չէ, կամ աւելի ուղիղ է ըսել, երեւոյթներու ձեւն է՝ ճիշդ այրման արդիւնք եղող լոյսին պէս: Եթէ այրման գործողութիւն չկատարուի, լոյս չի յառաջանար: Ինչպէս յայտնի է, արդի բնագէտներէն շատեր ալ այս տեսութիւնը կը պաշտպանեն:

Հարկաւ հոգւոյ մասին այսպիսի ըմբռնում ունեցող փիլիսոփայ մը երբեք չէր կրնար ընդունիլ որ մահուընէ ետքը հոգեկան կեանքը պիտի շարունակուի: Պրահմանական վանականները անթիւ ու անհամար բնազանցական փաստերով կ'ուզէին հոգւոյ անմահութիւնը ապացուցանել: Պուտտա ասով ալ կը տարբերի անոնցմէ: Իր մահուընէն ետքը գրուած ճառի մը մէջ Պուտտա ժամանակակից փիլիսոփաներու և պրահմանականներու 62 մոլորութեանց դէմ կը խօսի: Ասոնցմէ 32ը հոգւոյ գոյութեան և յաւիտենականութեան կը վերաբերին: 16 նախադասութիւններու մէջ այն կարծիքը կը յայտնուի որ գիտակցական հոգեկան վիճակը պիտի շարունակուի մարմին զգենլով կամ անմարմին, յաւիտենականապէս կամ առժամեայ կերպով, ուրախ կամ տխուր վիճակի մէջ, եւայլն: Ուրիշ 8 մոլար վարդապետութիւններ կը քարոզէին թէ հոգին մահուընէ ետքը անգիտակից վիճակ մը պիտի ունենայ: Մնացեալ 8 դպրոցներ ալ կը պնդէին որ հոգին մահուընէ ետքը ո՛չ գիտակից և ո՛չ ալ անգիտակից վիճակ պիտի ունենայ: Պուտտա այս 32 վարդապետութեանց դէմ յայտարարեց որ մարդուս մարմինը մահուընէ ետքը բոլորովին կը կազմալուծուի և անոր հոգին ալ ճրագի լոյսին պէս կը մարի: Արդէն մարդուս կենդանութեան միջոցին հաստատուն և տեւական հոգի մը չի բնակիր անոր մէջ, քանի որ ան միշտ փոփոխութեան ենթակայ է և վայրկեանէ վայրկեան հինգ զգայարաններու ազդեցութեամբ կրած փոփոխութեան պատճառով երբեք համանմանութիւն չունի: Քանի որ Պուտտայի համար «կենսական զօրութեան, գիտակցութեան և ջերմութեան մարմնէն վտարուելէն ետքը մարմինը որդերուն կերակուր պիտի դառնար և ատով ալ մարդ-անհատի գոյութիւնը վախճան մը պիտի գտնէր, այս պատճառով իւրաքանչիւր մարդ այնպիսի առաքինի և իմաստուն կեանք մը պէտք է վարէ որ ամէն վիշտ ու ցաւ զգալէ զերծ ըլլայ: Այս անվիշտ կամ յաւիտենական ու հաստատուն կեանքի կը տանին 8 ճամբաներ»:

Պուտտա իր կրօնի և փիլիսոփայութեան այս բարոյական մասին կամ վարդապետութեան անցնելու միջոցին այնպիսի սկզբունքներ պաշտպանեց, զորս երբեք կարելի չէր իր նիւթապաշտական ըմբռնումներուն համաձայնեցնել: Այսպէս էր օրինակի համար հոգեփոխութեան վարդապետութիւնը: Պուտտայի պէս մեծ փիլիսոփան անգամ ենթարկուեցաւ Հնդիկներուն հոգեփոխութեան վարդապետութեան ազդեցութեան, իր բարոյական վարդապետութիւնը բնազանցական հիման վրայ կառուցանելու համար: Նոյն իսկ արդի դարերու ամենամեծ փիլիսոփան Քանդ անգամ ուրիշ կարելիութիւն չգտաւ և բնազանցութենէն բարոյագիտութեան անցած պահուն իր բանականութեան հիմամբ մերժած բնազանցական գաղափարները, իբր Գործնական բանականութեան անհրաժեշտ[...] [...]փայական դրութիւնը հոգեփոխութեան վարդապետութեան, նոյնպէս ալ Քանդի փիլիսոփայութիւնը յաւիտենականի ընդունելութեամբ երկու իրարմէ անջատ և հակասող մասերու բաժնուեցան: Ասկէ կարելի է հետեւցնել որ նոյն իսկ ամէնէն հզօր միտքերը և հոգիները չեն կրնար անտես առնել հոգւոյ և անմահութեան գաղափարները: Պուտտա հոգեփոխութեան վարդապետութիւնը ընդունեց, մերժելով հոգւոյ գոյութիւնը: Իբր փիլիսոփայ կ'ուրանար հոգին և իբր բարոյագէտ կ'ընդունէր զայն: Պուտտա իբր նոր կրօնի հիմնադիր, նկատի պէտք է առնէր նաեւ Հնդիկներու հոգեկան վիճակն ու ըմբռնումները և իր կրօնը յարմարցնէր անոնց կեանքի պահանջներուն: Մինչեւ [...] նմանը մը նման չէր կրնար մտածել ան: Հոգեփոխութեան վարդապետութիւնը Պուտտայականութեան տարածման շատ նպաստեց: Քանի որ Պուտտա հոգեփոխութիւնը ընդունեց, պէտք է բնականաբար ընդունէր նաեւ որ մահուընէ ետքը բան մը կար որ մարմինէ մարմին կրնար չուէլ: Պուտտա մերժած էր իր ժամանակակից փիլիսոփաներու հոգւոյ մասին արտայայտած տեսութիւնները. այս պատճառով չկրցաւ հոգին յստակ կերպով որոշել և անուանեց զայն «կեանքի պապակ», որով կը հասկնար արդի փիլիսոփաներու «ապրելու բնազդը կամ ձգտումը»: Թէեւ մթին է այս որոշումը, բայց ան դարձեալ բնական է և կենդանական կեանքի ծնունդ:

Պուտտայի ընդունած հոգին մարմինէ մարմին չուէլու միջոցին իր հետ կը տանի մարդուս արարքը, Քամման, այսինքն մարդուս բարի և չար գործերը, որոնք միայն մահուընէ ետքը կը մնան: Այս բարի և չար գործերուն համաձայն՝ հոգին աւելի բարձր կամ ստորին մարմիններու մէջ կը բնակի: Այսինքն բարեգործ հոգի մը հետզհետէ աւելի մեծ բարերարութիւններ կ'ընէ իր զգեցած նոր մարմիններուն մէջ և մեղանչական հոգին աւելի կը ստորնանայ: Իւրաքանչիւր անհատ ժառանգորդ է անթիւ նախահայրերու բարոյական գործունէութեան և ինքն ալ իր կողմէն քաղաքակրթութեան և ազնուացման գործը կը շարունակէ, առանց գիտակցելու իր նախորդ և ապագայ մարմիններու մէջ ըրածներուն: Ահա Պուտտայականի համար Քամման, այսինքն մարդուս բարի և չար գործերը, ճակատագիրը կ'որոշէ, ինչպէս որ նոյն գործերը Քրիստոնեաները արքայութեան կամ դժոխքի արժանի կ'ընեն: Պուտտայի յոռետեսութեան համաձայն, սակայն, մարդկային կեանքը յարատեւ վիշտ մըն է: Ապրելու տենչը այդ վիշտին մշտական աղբիւրն է, զոր պէտք է ոչնչացնել կամ չորցնել: Մինչդեռ չարերն ու տխմարները մարմինէ մարմին կը թափառին, անասնական և գազանային բնութիւն կը զգենուն, բարիներն ու իմաստունները հետզհետէ կատարելագործուելով անվիշտ և ցաւազուրկ վիճակի մը կ'ենթարկուին, Նիրվանայի կ'արժանանան, որ Պուտտայի քարոզած բալի լեզուով Նիպպանա կը կոչուի:

Պուտտայականի մը երջանկութեան միակ նպատակը Նիրվանայի վիճակ ձեռք բերելն է, որ անոնց համար դրախտին արժանանալ ըսել է: Նիրվանայի վիճակին կրնայ արժանանալ ցաւէ, բարկութենէ, հպարտութենէ և տենչանքէ ազատ մարդը, «որոնց Քամման ալ եւս կը հատնի և նոր Քամմա չի յառաջանար, որովհետեւ անոնց սիրտը զերծ է ապրելու ցանկութենէ», «ինչպէս որ երբ ճրագը [...] թիւն չկայ՝ ան կը մեռնի»: [...] ճամբով յառաջանալով աւելի խորհրդապաշտ և հայեցողական տեսութիւն մը կը յայտնէ և կը կարծէ որ իր քարոզած իմաստութիւնը 33 աստուածներու, Ինտրայի, Եամա և Պրահմանական դից և նոյն իսկ Պրահմայի իմաստութենէն գերիվեր է: Պուտտայական սուրբը, arahatը, որ կենդանութեան միջոցին ցանկութիւն չունի և մեռած ատեն Քամմա չի ձգեր, իբր փրկարար գիտութեամբ և կամեցողութեամբ աստուածներէն վեր է, որովհետեւ անոնք այսպիսի փրկագործութեան չեն արժանանար:

Դից կամ աստուածներու գոյութիւնը Պուտտա ո՛չ մերժեց և ոչ ալ ապացուցանելու ջանաց: Պուտտայի վարդապետութեամբ աստուածները մարդուս փրկագործութեան չեն կրնար նպաստել. անոնք ալ ենթակայ են ցաւի և վիշտի: Պուտտայի այս տեսութիւնը հաւանականաբար ժողովրդական հաւատալեաց կերպով զգուշացում տալու արդիւնք է, քանի որ հոգեկան էութեանց գոյութեան չէր հաւատար ան: Բանականութիւն և փորձառութիւն Պուտտայի համար գիտութեան կամ ճանաչողութեան միակ աղբիւրներն էին, այս պատճառով բնազանցական և տարաշխարհիկ սկզբունքներէ կը խորշէր:

Հրաշքի նկատմամբ ալ նոյն ընթացքը բռնեց: Առանց իր ատենուան հրաշալեաց հաւատքը հերքելու՝ իր աշակերտներուն հետ հրաշքին կարեւորութիւն չտուաւ: Օր մը երբ ժողովուրդը խնդրեց որ ան հրաշք մը գործէ, Պուտտա դժգոհելով ըսաւ որ ինք ուրիշները զբօսցնելու նպատակ չունի, և այս առթիւ հետեւեալ տեսութիւնը պարզեց.—«Երեք տեսակ հրաշք կայ: Ասոնցմէ առաջինը անծանօթ զօրութիւն կամ կարողութիւն ցուցնել է: Հաւատացեալը այսպիսի արտասովոր զօրութիւն մը տեսնելով ներքին գոհունակութիւն կը զգայ: Սակայն անհաւատ մը երբեք ասով հաւատացեալ չի դառնար, և կ'ըսէ թէ Պուտտայի աշակերտը կախարդութեամբ հրաշք կը գործէ: Ես աւելի վտանգաւոր կը համարիմ և այս պատճառով [...] և անըմբռնելի զօրութեամբ գործուած հրաշք մը նոյն կերպով կը նկատեմ և կ'ամչնամ: Երկրորդ տեսակ հրաշքը կը կատարուի գուշակութեամբ. անհաւատին համար այս հրաշքն ալ անօգուտ պիտի ըլլայ և զայն կախարդութեան պիտի վերագրէ: Երրորդ կարգի հրաշքը ուսուցման և վարդապետութեան հրաշքն է: Իմ աշակերտներս ուրիշներուն կ'ուսուցանեն իրենց հոգեկան-բարոյական ոյժերը ուղիղ կերպով գործածելու ձեւը: Այս վերջինն է բուն ճշմարիտ հրաշքը»: Կախարդութիւն ըսելով, Պուտտա կը հասկնայ կամքի հզօր ոյժ մը և ներշնչում մը և ոչ թէ հակաբնական կամ բնազանցական գործողութիւն մը:

Պուտտայի ժամանակակիցները հրաշքին և հրաշագործութեան նկատմամբ այնքան սէր և միտում ունէին, որ անոր վախճանելէն ետքը իրենց մեծ վարդապետը ամէնէն հզօր հրաշագործը համարեցին, որուն «մասունքը հրաշալի զօրութիւններ կ'արտադրէին»: Պուտտայի ծննդեան ու կեանքին շուրջ բազմաթիւ հրաշապատումներ հիւսուեցան: Իբր թէ կրնար ինքզինքը ուզած րոպէին անյայտացնել և կամ միաժամանակ տարբեր տեղեր երեւիլ, և կամ անթափանցելի նիւթերու մէջէն անցնիլ, երկրին մէջ խորասուզուիլ, ջուրերու վրայ քալել [...]: [...] այսպէս աղօտացաւ հնդիկ մեծ փիլիսոփային կրօնական-փիլիսոփայական դրութիւնը, որ հակասութեանց շարք մը կը ներկայացնէ հոգւոյ և հոգեկան զօրութեանց մասին իր արտայայտած միտքերով, գաղափարներով, զորս անկարելի է հաշտեցնել իր նիւթապաշտութեան հետ, Պղատոնի և Քանդի երկճիւղ տեսութեանց պէս:

ՏՕՔԹ. Յ. ԹՕՓՃԵԱՆ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Կատակերգական գրականութիւնը կը մշակէ Նիքոլա Կոկոլ (1809-1852), իր Ռեվիզոր աշխատութեամբը: Միեւնոյն հեղինակին են դարձեալ Մեռեալ հոգիները, Տարաս Բուլբա և Կենդանագիրը, որոնց մէջ գաղափարական պատկերներ միացած կը տեսնենք հետաքրքրական դէպքերու: Կոկոլի կը յաջորդէ, իբր կատակերգակ բանաստեղծ, Տ. Օստրովսքի (1823-1886) առանց նախորդին սրամտութիւնն ու ընդունակութիւնն ունենալու. երգիծական խարազանը շարժելու դժուարին գործին մէջ այնչափ վարժ չերեւիր սա: Բազմաթիւ կատակերգութիւններու և զուարթաբանութիւններու հետ մէկտեղ կը գրէ նաեւ պատմական վէպեր, բոլորն ալ միջակ բաներ:

Իբր վարպետ միջազգային գրականութեան, որուն նման շատ քիչեր կան, պէտք է յիշատակել Իվան Սերկէյեվիչ Թուրկենեվ (1818-1883): Իր երկասիրութիւններով որչափ մեղմ բանաստեղծ մը է, նոյնչափ մեծ արուեստագէտ մը, իրապաշտ մը և միեւնոյն ատեն խորհրդապաշտ իր բոլոր գաղափարներով: Իր ժամանակակիցներուն մէջ Թուրկենեվ մի՛այն ազնուական գերդաստանի մը շառաւիղն ըլլալու առաւելութիւնն ունէր: Վերջին [...] խնամքն ու հոգածու դաստիարակութեան մը պտուղները կը վայելէ, և տակաւին երիտասարդ՝ կը սորվի քանի մը օտար լեզուներ: Թուրկենեվ, որ 1833ին Բեդերպուրկի համալսարանը մտած էր, կը թողու զայն 1837ին: Երկարատեւ ճամբորդութիւններ կ'ընէ դէպի արտասահման, կը հաստատուի Պերլին, կ'այցելէ շարունակ Ռանքէ, Ֆիխթէ և Հէկէլ բրոֆէսէօրներու դասախօսութիւններուն: Այս վերջինին ազդեցութիւնը, մասնաւորաբար իր գրական երկասիրութիւններուն վրայ, անուրանալի է:

1842ին Թուրկենեվ պաշտօնեայ կը կարգուի, սակայն շուտով այս զբաղումը կը թողու, բոլորովին գրականութեան նուիրուելու մտադրութեամբ: Իր առաջին ոչ կարեւոր աշխատութիւնը կը յաջորդէ 1852ին ճամբորդի մը յիշատակագիրները, հաւաքածոյ մը պատմուածքներու, որ հեղինակը հռչակաւոր կ'ընէ և միեւնոյն ատեն գրական աշխարհին ուշադրութիւնը իր վրայ կը գրաւէ: 1850ին, Թուրկենեվ իր մօրը մահով ծնողական ստացուածքներուն բացարձակ տէր կը դառնայ: 1850ին կը հաստատուի Բարիզ, ուր արուեստագէտներու և մատենագիրներու, ինչպէս Զոլայի, Կոնքուրի, Ֆլօպէրի և Տոտէի հետ յարաբերութեան մէջ կը մտնէ: Ասոնց ամէնուն մտերիմ բարեկամն էր, անոնցմէ գաղափարներու և պատկերներու հարուստ պաշար մը կը ստանայ: Այս շրջանին մէջ է որ ծնունդ կ'առնեն իր ամէնէն գեղեցիկ գործերուն, ինչպէս Գոլորշի, Գարնանային կոհակներ, Հայրեր եւ որդիներ, 1883ին կը վախճանի [...] է: Թուրկենեվի նման Իվան Կօնչարով ալ (1813-1891) աշխատած է ժամանակակից հարցերով զբաղելու. իր գլխաւոր աշխատասիրութիւնները, Սովորական պատմութիւն մը և Օպլոմով, այդ ատենի բարոյականին ճշմարիտ յիշատակարաններն են: Չափաւոր իրապաշտութիւնը, որուն կուսակից էին Թուրկենեվ ու Կոնչարով, կը փոխուի աւելի դրոշմուած նիւթապաշտութեան մը՝ Ֆէտոր Մ. Տոսթէյեվսքիով (1821-1881): Այս ալ կը պատկանի միջազգային գրականութեան ամէնէն նշանաւոր և ամէնէն գեղեցիկ դէմքերուն. մանաւանդ յիշատակելի է իր ձեռնարկած ստուար վէպը, Մեղք և Քաւութիւն կամ Ռասքոլնիքով, որ ամբողջ գրականութեան մը սիւնը կը կազմէ, և որմէ զանազան նմանօրինակ աշխատութիւններ երեւան եկած են: Լոմպրոզօ և Ֆէրրի, իրենց դրութիւնը Տոստոյեվսքիի այս ուսումնասիրութեան վրայ հաստատած են: Տոստոյեվսքիի յաջողութեան գլխաւորաբար կը նպաստէ Աղքատ մարդիկ վէպը, որ իր նախորդ աշխատասիրութիւններուն պէս, յոռետեսութեան դրոշմը կը կրէ: Ասկէ յետոյ իրարու կը յաջորդեն զանազան երկեր, Կեղծաւորներ, Սպիտակ գիշերներ, Ապուշը, Նեղացեալներ: Տոստոյեվսքի իր գլուխ-գործոց Ռասքոլնիքովի վէպով Ռուսիոյ վիպագիրներուն վարպետի տիտղոսը կը շահի: Յիշատակելի են նաեւ Տոստոյեվսքիի միւս գործերէն, [...] և Քարամազով եղբայրները, թէեւ նոյն ազդեցութիւնը չեն թողուր ընթերցողին վրայ, սակայն ասոնք ալ իրենց հեղինակի տաղանդին գեղեցիկ վկաներն են:

Կարելի է աւելցնել շարքը այն բանաստեղծներուն ու մատենագիրներուն, որոնք այդ քառասնամեայ շրջանին մէջ երեւան եկան, սակայն ասոնցմէ ո՛չ մէկը յատուկ ու նշանաւոր երեւոյթ մը պարզած է, ինչպէս Տոստոյեվսքին և Թուրկենեվ: Այդ շրջանին ռուս գրականութիւնն ունեցեր է քրոնիկագիրներ, նորավիպագիրներ, քննադատներ, աւանդավիպագիրներ. վերջինները մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնեն պատմուածքի, զորս վերլուծելով իրենց ինքնատիպ ոճով կ'արտայայտէին հանդէսներու ուրիշ թերթերու մէջ:

Կոկոլի իբր հռչակաւոր յաջորդ, որ կրցաւ ռուս հոգեւորական ու բարոյական կեանքը բարձրացնելով բարեփոխել, նշանաւոր կը հանդիսանայ Միքայէլ Լէվ-Կրաֆովիչ Սալթիքով: Պատմական-վիպական ճիւղին ուշադրութիւն կը դարձնէ Տանիլէվսքի (1820-1890). ռուս գրականութիւնը անոր կը պարտի կարգ մը վէպեր, որոնցմէ Մոսկուայի հրդեհը և ուրիշ վէպ մը ատուգիւ ամէնէն նշանաւորներն եղած են: Գրեթէ սոյն ժամանակ ապրած են ուրիշ պատմագիր-վիպագիրներ, որոնք իրենց երկերով թէեւ մեծ աղմուկ հանած են, սակայն միջակութենէ դուրս եկած չեն երբեք: Ռուսիոյ մէջ ամէնէն աւելի սիրելի դարձած են ժամանակին նորավէպերն ու ժողովրդական պատմուածքները: Այս գրական սեռին շատեր ուշադրութիւն դարձուցած են, մասնաւորաբար Կարշին (1855-1888) գրեթէ անցեալ դարու երկրորդ կիսուն: Կարշին իր Նորավէպերով, ռուս հեղինակներու բարձր դասուն վրայ կ'ազդէ, ինչպէս նաեւ Պոմեալովսքի (1857-1892), որ իր նիւթերը գլխաւորաբար ռամկական կեանքէն [...] (1821-1871), որուն ամբողջական գործերը [...] յաջողութեան մը ազդեցութիւնը կը կրեն: Նեքրասովին ժամանակակից ունինք ուրիշ բազմաթիւ մատենագիրներ, որոնք ոչ նուազ, իրենց նախորդներուն գործունէութիւնը կ'ունենան ու կ'անհետանան:

Ալեքսանդր Չեխով (1860-1904), իր երկին մէջ առաջին է իբր բարքեր ու սովորութիւններ նկարագրող մատենագիր, որուն բեղուն և անսպառելի խմորութիւնը, մտաւորականութիւնը արտադրած է բազմաթիւ երկասիրութիւններ, որոնցմէ Մենամարտութիւն մը վէպը, Գեղջուկները նորավէպը իրաւամբ յիշատակութեան արժանի են:

Վերջերս ալ տակաւին երիտասարդ տաղանդ մը երեւան եկած է, Լէոնիտ Անտրէեւ, որ խումբ մը նորավէպերով, մասնաւորաբար Մտութիւն մէջ նորավէպով, նշանաւոր հեղինակի մը գաղափարը կուտայ. այս գրուածքը կը պարզէ ճշմարտութեան սէրը, որ Զոլան կը յիշեցնէ:

Գնէլ. Թարգմ. ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՆՈՐ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Ուշադրութիւններէ վրիպած կարգ մը լեզուական սխալներ նորէն իրենց վրայ կը հրաւիրեն մաքրասէրներու աչքը: Արեւելքի նախընթաց քանի մը թիւերով մատնանշած էինք արդէն այդ կարգի զեղծումներ: Թո՛ղ ներուի մեզի նորէն

ԺԱՆԻԷԼ ԼԸՇԻՒԷՕՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՏԻԿԻՆ ԴԵՍՊԱՆՈՒՀԻՆ

Ը.

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—Թիէննոն ու ես ենք քեզ սիրողները... Մեր սիրոյն խորը չպիտի կրնաս թափանցել: Սիրելի քոյր, հաւատա՛ որ մարդկային ամենաջերմ սիրով տոգորուած են մեր երկու սրտերը, որոնք բոլորովին քեզի նուիրուած են: Ալ գնա՛ բանդ:

Ֆանի գլուխը ցնցեց, Թրիքոյէ երկու ճամբորդներու մէջ տեղաւորելով «դեղին Թզուկ» (Նէն ժօն) կոչուած խաղին կազմածը:

—Ջեմ ուզեր այս սիրունիկին խաղալիկները մոռնալ. արդէն շատ քիչ խաղալիկ ունի:

—Հետզհետէ ա՛լ աւելի պիտի պակսի մնմնց Թիւը:

—Պա՛հ...

—Անտարակոյս... Ինչպէս պիտի ճարենք մեր ապրուստը: Բօշպուազ վարձուած չէ:

—Պիտի վարձուի:

—Հետզհետէ կը փչէ Ժիւռայի մէկ մոռցուած անկիւնը գտնուող մեր տունը, զոր նորոգելու միջոց չունինք... Ինչ անուրջ... Ամբողջ քսան տարի իր վարձակալութեան պայմանագիրը նորոգող ընտանիքը համբաւաւոր բացառութիւն մը կը կազմէ:

—Կը տեսնես որ երբեմն բախաբերնիս կը ժպտի: Միթէ բախտաւորութի՞ւն մը չէ որ այդ մարդիկ ճիշդ այն ատեն կ'ելլեն մեր տունէն, երբ փափաք կ'ունենաս ամառն անցընելու այդ հին ու սիրուած բնակարանին մէջ:

—Բօշպուազի վարձքը մեր խեղճ եկամուտին ամէնէն ապահով մասը կը ներկայացնէր:

—Նորէն պիտի սկսիմ դասեր տալ:

—Ւօթանասո՛ւն տարեկանին ինչպէս տղայ մը պիտի մեծցնես, գիս պիտի խնամես և տան գործերուն ալ պիտի նայիս... Ո՞վ դաս պիտի առնէ քենէ...

—Լա՛ւ, բոլորովին կը ձգենք Բարիզը: Մեր գիւղին մէջ ոչինչով պիտի ապրինք:

—Տղան ի՛նչ ապագայ պիտի ունենայ հոն, մոնսեւանդ մանչ տղայ մը, և մեծ արուեստագէտի մը զաւակը: Լօտսի կառասօղլի թօրանոցներուն մէջ իբր գործաւո՞ր պիտի աշխատի:

—Միթէ աւելի՛ դժբախտ պիտի ըլլայ, հարցուց կրտսեր քոյրը, խոր մտածումներով լեցուն հանդարտութեամբ: Լաւ ապրուած կեանք մը փայլուն կերպով անցուած կեանք մըն է: Ջանա՛նք որ Թիէննօ իր մէջ գտնէ ուրախութիւնն ու հաւատութիւնը:

Այդ միջոցին դրան զանգակը հնչեց:

—Թերեւս Պ. Լուբէնեըն է, մրմնջեց Ֆանի: Գիտէ թէ այս իրիկուն կը մեկնինք, ու կ'երեւայ թէ...

Ֆանի՝ ընդմիջելով խօսքը, բացաւ դուռը:

Պ. Լուբէնեըն էր: Գիրուկ, կարճահասակ, ալեխառն կիսամօրուքներով, ճաղատ ու վարդագոյն գլխով, զովակումի մը պէս միշտ քրտինքի կաթիլներով ծածկուած, սանկ նոտար մըն էր, շատ պարկեշտ, շատ երկչոտ, Բարիզի խիստ աղքատ մէկ համայնքին մէջ հաստատուած:

Բարիզի հարաւակողմը՝ Շաթիլյօնի մէջ կը բնակէր ան:

Եւ որովհետեւ իր չորս աղջիկները միջոց չունէին ուսում առնելու իրենց գըտնուած տեղը, և ոչ ալ կրնային դրամի ու ժամանակի կորուստ ընել՝ Բարիզ երթալով, ուստի հայրերնին իր աղջկանց դասախօս կարգած էր Օր. Ֆանի Բօրնէն:

Ամբողջ տասը տարի, երկու օրը անգամ մը, ի՛նչ օդ ալ ընէր, պառաւ վարժուհին ժամը հինգին կ'ելլէր, Լուբէնները օրիորդներուն քով գտնուելու համար ժամը ութին:

Դասերուն գինը ոչինչ բան մըն էր: Բայց պառաւ աղջիկը Պ. Լուբէնների երախտագիտութիւնը վաստկած էր, որ ինքզինքը կրակը պիտի նետէր անոր համար:

Տիկին Լուբէնեը մեռած էր: Չորս աղջիկներն ալ ամուրի էին: Ասով հանդերձ խեղճ նոտարը այդ անդուգական վարժուհիին կը պարտէր այնպիսի ընտանեկան յարկ մը, որուն ներդաշնակ միութիւնը շատ մը մարդոց նախանձը պիտի շարժէր:

Այդ աղջիկները գիտէին երջանկութիւն պատճառել իրենց հօրը ու շուրջի համեստ մարդոց, ինչպէս նաեւ իրենց անձին:

Անոնք նոյնպէս գիտէին անգլիական ժանեակներ չինել, նուագել, նկարել և տօնականներ յօրինել:

Այո՛, այդ օրիորդներէն մէկը տանուտէր ալ կը չինէր: Ու Պ. Լուբէնեը երջանիկ էր:

Այդ բանը կը պարտէր Օր. Ֆանի Բօրնէի, և ինք ալ վերահասու էր այդպէս ըլլալուն:

Դուռը բացուելէն և բարեւելէն յետոյ Պ. Լուբէնեը պառաւ աղջկան երկարեց քանի մը ծրարիկներ՝ միեւնոյն դերձանով կապուած իրարու:

— Ահաւասիկ ձեր ճամբորդութեան համար փոքր կարկանդակներ, Լիլէթի կողմէ չինուած:

—Շնորհակալ ենք:

—Մարէն պլուզ մը Թիէննոյի համար: Նինէթի ձեռքէն ելած է:

—Որքա՜ն սիրուն է:

—Ֆանիի համար ալ Տէտէթի կողմէ չինուած էչարբ մը:

—Բոլոր շատ գոհ պիտի մնայ:

—Նաեւ ձեռքի փոքր պայուսակ մը, զոր Ժէժէթ չինած է ձեզի համար:

—Ձեր աղջիկները սիրուն էակներ են և գողտր սէր մը կը տածեմ անոնց նկատմամբ: Իմ կողմէս ըսէք:

—Օրիորդ, գիտեն այդպէս ըլլալը, և փոխադարձաբար կը սիրեն ձեզ:

Նոտարը ուղղուեցաւ փոքր սրահը, յղլյղլած դէմքով մը: Հոն Օր. Ֆանիի Թիէնաթօռը, անսասան ժայռի մը պէս, այդ իրարանցումին մէջ իր տեղը կը գրաւէր:

Պ. Լուբէնեը բարեւեց ուժասնամեայ հիւանդը և այն աթոռին վրայ տեղաւորուեցաւ, զոր Օր. Ֆանի դուրս քաշած հանած էր իրարու վրայ դիզուած կապոցներու մէջէն, գորշ կտաւներով ծածկուած:

—Տղան հո՞ս չէ, հարցուց Պ. Լուբէնեը:

—Գնաց կարգ մը գնումներ կատարելու:

—Ի՛նչ սիրուն տղայ է, և ի՛նչ ալ խելացի, դիտել տուաւ նոտարը: Յուսամ թէ պիտի փոխարինէ ձեր բարիքները, եթէ երբեք կարելի է նմանօրինակ պարտք մը հատուցանել:

—Արդէն իսկ կը փոխարինէ: Մեր միակ ուրախութիւնն է ան:

—Ինչպէս նաեւ ձեզի նեղութիւն պատճառողը, ըսաւ Պ. Լուբէնեը, մասնաւորաբար Օր. Ֆանիի նայելով:

—Պա՛հ, գէշ աղէկ կը ճարենք ապրուստնիս, ըսաւ կրտսեր քոյրը:

Նոտարը, որ քրտնած գլուխը կը սրբէր, հազիւ մազերու վերջ փունջով մը ծածկուած, Ֆանիի անվրդով ձայնը լսելով հիացում զգաց. առանց հոգեկան կորով ունեցողի մը չէր հանդիպած:

Եօթանասուն տարուան աշխատութեներէն հիւծած այդ պառաւ աղջկան վսեմ, պարզ ու անայլայլ պայծառամտութիւնը կ'ընդունէր կեանքի պարտաւորութիւնները: Այդ պարագան ապշութիւն կը պատճառէր Պ. Լուբէնեի:

Գիտութեամբ շղթուած, համալսարականի տիտղոսով օժտուած, Ֆանի չէր ընկրկեր մարդկային ո և է համեստ գործի առջեւ:

Բարոյական ընկճումէ զերծ մնացած, Ֆանի ո՛չ մէկ բան կ'ամբաստանէր, և հաղուագիւտ բան, ամէն ինչ կ'ըմբռնէր:

(Շարունակելի)

անդրադառնալ այս խնդրին, այս միջոցին որ Արեւելք իր սիւնակները կը բանայ աշխարհաբարի կանոնաւորման հարցին որ հետզհետէ աւելի եւս պիտի արծարծուի, ինչպէս կը լսենք։

Առայժմ, թողո՛ւնք որ այդ միօրինակութեան նախանձախնդիր գրիչներ աշխարհաբարը դեռ եւս բարեկարգելու ճիգեր ընեն, ու մենք շարունակե՛նք մատնանիշ ընել քանի մը նոր կէտեր որոնք սխալ գործածութեան առարկայ կ'ըլլան.

1. Ըսած էինք ու հարկ է որ նոր փաստեր առաջ բերենք կրաւորական բային սեռի խնդիր տալու պարագային։ Ըստ բաղդին կ'ընտրենք ահա օրինակներ.

=«Ս. Պատրիարք Հայրը գրով մը հաստատեց Գումգաբուի դրսի նորակազմ «Դպրաց Դասը զոր աւկէ առաջ Պատրիարքարան տեղեկագրուած էր»։ (Մանզումէ, Թիւ (1757)։

=«Փոխն ի փոխ հատեր կ'ընդմիջէին գեղեցիկ երգերը զորս հաճոյքով կ'ունկնդրուէին հանդիսականներէ։» (Եւ դեռ ուրիշներ՝ զորս ուշադիր ընթերցում մը պիտի բաւէր երեւան հանել)։

2. Գ. լծորդութեան բայերու հրամայական Բ. դէմքը չփոթել Սահմ. Ներկայ Եղակի Գ. դէմքի հետ. ինչպէս յայտնի է այս վերջինը Ց.ով կը վերջաւորի, մինչդեռ հրամայական Բ. դէմքը առանց Ց գրին կ'աւարտի։ Օրինակ՝= Գնա՛ պարտէզ խաղա՛ = Հարկ չկայ մեզ ձանձրացնել, գիրդ գրէ և դասերդ կարդա՛, եւայլն (փոխանակ խաղա՛ կարդա՛ ըսելու)։

3. Թուրքերէնի հետեւողութեամբ արական հոլով դերանուն բնութեան խնդիրը իբրեւ սեռի խնդիր ալ ներգործական բայերուն, օրինակներ՝ Մինակ ինծի կը տեսնես։=Հաճեցէք ինծի կամ մեզի պատուել ձեր այցելութեամբ։= Կը տեսնէք որ ձեզի կամ ձեզի կը նկատեմ իբր մտերիմ բարեկամ, եւն. (փոխանակ ըսելու զիս կը տեսնես, զիս կամ զմեզ պատուել, զձեզ կամ զձեզ կը նկատեմ, եւն)։

4. Անցեալ դերբայի եւ ձեւը չփոթել դիմաւոր բայի սահմ. ներկայ և ստորադաս ներկայ եզակի Գ. դէմքերուն հետ, այսպէս.

=Երիտասարդը պէտք չէր որ տեսնէր (Տե՛ս Մանզումէ, 15 յունիս, Բ. էջ Ա. սիւնակ)։

=Կը կարծենք որ պարապ բաներէ չէր խաբուէր։ (Այս համութեան առաջքն առնելու համար մեր խոնարհ կարծիքը յայտնած ենք արդէն Նոր Քերականութեան մէջ)։

—Այդ գեղեցիկ ձայնը իրեն անծանօթ չէր թուէր (փոխանակ թուեր ըսելու)։

=Ինք ալ կը փափաքէր որ անոր հետ խօսքի բռնուէր, (փոխանակ ըսելու բռնուեր)։

=Այս պատճառներով, ան ալ զիրենք չէր փնտռեր։

ԾԱՆ.—Հոս կարելի է ընդունիլ նաեւ ... (չէր փնտռեր) Թուրքերէն արամայօրէն (սահմ. եզակի Գ. դէմք) իմաստով. իսկ երկրորդը (է.ով) Բաղդրեալ (գերակատար կամ վաղակատար) ժամանակ որ կը թարգմանուի չէր փնտռած=արամամըշտի։

=Ի՞նչ հարկ կար որ ան ալ ձեզի հետ դուրս ելլէր (է.ով) փոխանակ ելլեր ձեւին որ է Ստորադաս Անկատար եզակի Գ. ձեւը՝ այսինքն ճիշդ ու կանոնաւորը։

5. Ստացական ածականի իր ձեւը չփոթել իրեն դերանունին հետ։ Յայտնի է թէ այս վերջինը անհրաժեշտաբար կ'ընկերանայ բայի մը, մինչ առաջինը կ'ընկերանայ գոյականի մը։

=Իրեն մէջը, իրեն առջեւ, իրեն տղան, իրեն երջանկութիւնը, եւայլն. փոխանակ գրելու իր մէջը, իր առջեւ, իր տղան եւն.։ Կ'ըսուի՝ իրեն տալ, իրեն սփափանել, իրեն զրկել եւն.։

6. Տարբեր սեռէ բայերու միակ սեռի խնդիր տալու պարագան որ սովորաբար թարգմանութեանց առթիւ կը վրիպի անուշադիր գրիչներէ։

=Կը գուրգուրար ու կը փայփայէր զայն։

=Ցաճախ կը խօսէր ու կը խրատէր զայն։

=Քննէ՛, խորհէ՛, նմանէ՛ և հետեւէ անոնց։

=Զգո՛նչացիր և ուղղէ սխալներդ։

=Ձեր գիտեր ինչո՞վ կը պարապի, և այլն։

(Փոխանակ ըսելու կը գուրգուրար անոր վրայ և կը փայփայէր զայն։ Քննէ՛ զայն և խորհէ անոր վրայ։ Զգուշացի՛ր սխալներէ և ուղղէ՛ զանոնք։ Ձեր գիտեր ինչի՞ կը պարապի կամ ինչո՞վ կը զբաղի։ Կ'ըսուի պարապիլ բանի մը և զբաղիլ բանով մը)։

7. Այնքան, այնպէս, եւայլն մակբայներէ ետքը եկող նախադասութեանց սկիզբը որ շաղկապի տեղ որ յարաբերականը գործածել հոլովուա՛ծ ձեւով։ Եթէ գոնէ ուղղական ձեւով դրուէր, այդ սխալը աչքի չզարնէր թերեւս։

— Միլանի որբանոցի տեսչութիւնը յանձնուած էր երկու քահանայի, բայց մայրապետներու մասնակցութեամբ այնպիսի՛ խժդժութիւններ տեղի ունեցած են հոն, որոնց զոհերը աղջիկները եղած են (Տե՛ս Արեւելք թիւ 6542. Բ. էջ, 4րդ սիւնակ)։

Յայտնի է թէ այնպիսի մակբային յաջորդելիք երկրորդական նախադասութիւնը պիտի սկսէր որ շաղկապով։ Ուրիշ բան է, եթէ այնպիսի բաղդատականին տեղը պարզ ածական մը դրուած ըլլար։ Այսպէս... ծանր կամ հակամարդկային

խժդժութեանց տասակութեա՛ն վրայ է և ո՛չ թէ անոնց ենթակային։

Բայց այս (իմ կարծիքով) սխալը ո՛րքան յաճախադէպ է և ո՛րքան կարող գրիչներու կողմէ կը գործածուի որ, արժան և իրաւ է մասնաւոր նկատողութեան առարկայ ընել։ (Այս վերջին տողերս ալ արդէն մեր առաջ բերած պարագային օրինակ կրնան սեպուիլ)։

Մեր այս վարկածին ուշագրաւ մէկ օրինակը ըլլալով՝ կրնայ առաջ բերուիլ Մասիսի 28—29 միացեալ թիւերով հրատարակուած Կոյսին պատկերը քերթուածը զոր ստորագրած է Դուրեան Սրբազան։

Ձենք կրնար ըսել թէ Նշիչէ եպիսկոպոս անտեղեակ է քերականութեան և շարադասութեան տրամաբանական ձեւերուն, բայց այդ ոտանաւորի ենը տուներն ալ՝ մեզի կը թուի թէ՝ վերլուծական ըլլալէ հեռի են և շարադասական օրէնքներու դէմ կը մեղանչեն։ Գոհ պիտի ըլլայի, եթէ հմուտ գրիչներ իմ ենթադրութիւնս և կասկածս փարատելու համար ուշադրութեան առնէին նոյն ենը համարները և ըսէին՝ բացատրէին թէ

1. Առաջին տողերուն այնքա՛ն մակբայներուն յաջորդող երկրորդական նախադասութիւնները ճի՞շդ են, երբ որուն յարաբերականով կը սկսին՝ փոխանակ որ շաղկապի,

2. Թէ շարադասական կաղութիւն մը չկա՞յ երբ չէի տեսած երբեք, այնքա՛ն ձեւով սկսող այդ բացարձակ գլխաւոր նախադասութեանց կը յաջորդէ բսի հաստատական ձեւով երկրորդական գլխաւոր նախադասութիւն մը,

3. Եւ վերջապէս, թէ այդ նախադասութիւնները այդ ձեւին մէջ վերլուծական և տրամաբանակա՞ն են։

Ուրախ պիտի ըլլայի եթէ քերթող Սրբազանն ալ, ուրիշներու հետ, հաճէր նկատի առնել այս պարագան և իմ կասկածս փարատել։

ՍՄԲԱՏ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԱՌՏՆԻՆ ՅՈՒՑԱՏԵՏՐ

Բուրդէ շապիկ (Ֆանելա) և կամ նըման զգեստները լուալու ատեն պէտք չէ բնաւ շատ տաք ջուր գործածել, որպէս զի չքաշուին, գոյներնին չնետէ, չհոտին և իրենց փափկութիւնը չկորսնցնեն։ Գաղջէ հազիւ տարբերող տաք ջուրին մէջ թրջելու է բրդեղէնը և վրան ալ քիչ մը անուշադրի ոգի աւելցնելով (30 քիլօ ջուրին համար բաւական է 20 կրամ անուշադրի ոգի) ձգելու է այնպէս մէկ քանի ժամ. կամ լաւ ևս գիշերն ամբողջ։ Ապա քիչ մը տաք ջուր լեցնելով վրան, լուալէ ետքը մաքուր ջուրէ մը անցընելու է։ Անուշադրի ոգիին չզատուած տեսակը աժան է։ Ասանկով աճառի ալ պէտք չի մնար. վասն զի անուշադրի ոգիով խառն ջուրը դիւրաւ կը քակէ աղտը։ Աւելորդ է ըսել թէ անուշադրի ոգին դիւրաւ կը ցնդի, ուստի գործածման ատեն նայելու է որ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՈՒԻՆԷՄԻՒՆՏԷԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սուինէմիւնտէէն հետեւեալը կը հեռագրէ Թանի մասնաւոր թղթակիցը.

Դիպուածը, որ երբեմն օրագրողները կը նպաստաւորէ, ուզեց որ Ռուսիոյ կայսեր հետ գտնուի անձնաւորութիւն մը, որուն հետ բարեկամական վաղեմի յարաբերութիւններ ունիմ։ Մէկ քանի վայրկեան կրցայ տեսակցիլ անոր հետ։ Մասնաւոր թոյլտուութեամբ մը փոքր շոգենաւս կրցաւ մօտենալ Հոհենցոլերնի սանդուխներէն մէկին։ Պատրաստուած պաշտօնական ցանկին մէջ չնշանակուած որ և է անձ չէր կրնար մօտենալ զբօսանաւերուն. ուստի բարեկամս հաճեցաւ գալ իմ շոգենաւիս խուցը։ Անոր յայտարարութեանց շարքին մէջ ամէնէն առաջ պիտի յիշեմ այն բացարձակ խօսքը թէ Ռուսիոյ համար այս տեսակցութիւնը պատասխանն է միայն Պեորքէի այցելութեան։ Խօսակիցս սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Սխալ է այն եզրակացութիւնը թէ, նախարարապետ ֆոն Պիւլով իշխանին և Գերմանիոյ ամբողջ նաւատորմին ներկայութեան պատճառով, այդ տեսակցութիւնը էապէս քաղաքական հանգամանք մը ունենայ. բնաւ չի համապատասխաներ մեր մտածումին։ Գերմանիոյ հետ մեր յարաբերութիւնները լաւ են և մեծապէս կ'ուրախանանք այն եղանակին համար որով Վիլհէլմ կայսրը ուզեց վեր առնել այդ տեսակցութեան փայլը, սակայն դիտել պիտի տամ ձեզի թէ ո՛չ բաժակաճառ պիտի արտասանուի և ոչ ալ ուրիշ այն տեսակ արտայայտութիւններ պիտի ըլլան որոնք վերցնեն այդ տեսակցութեան ընտանեկան հանգամանքը, և այդ ալ հակառակ երկու կայսրերուն խօսակցութեանը և անոնց նախարարներուն տեսակցութեանը՝ այդ երեք օրերու միջոցին։ Կը կրկնեմ թէ այս տեսակցութեամբ Նիքոլա կայսրը փոխադարձաբար կը պատասխանէ Պեորքէի այցելութեան։ Երկու վեհապետներուն միջեւ տիրող բարեկամութիւնը պէտք չէ ստուեր ածէ ֆրանքեւռուս դաշնադրութեան, որ միշտ կատարեալ վիճակի մէջ է։ Մի՛ հաւատաք անոնց որոնք կ'ըսեն թէ տագնապի մը ենթարկուած է, իբրեւ թէ նոյն իսկ ամէնէն ամուր միութիւնները երբեմն մէկ քանի ամպեր չունենային, առանց սակայն այդ պատճառով վտանգուելու։ Պիտի ըսեմ թէ Գերմանիոյ կողմէ չէ ե-

ռուած և թէ պիտի չարունակէ ներհնչուիլ ֆրանքեւռուս դաշնադրութենէն։ Մայրագոյն Արեւելքի մէջ կացութիւնը Պեորքէի տեսակցութեան ատենին պէս չէ, բայց Վիլհէլմ Բ.ի ու Նիքոլա Բ.ի հանդիպումին արդիւնքը պիտի ըլլայ աւելցնել երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութեանց հաստատուն հանգամանքը և ապահովել խաղաղութիւնը։»

ԼԱ ՀԷԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ֆրանսական առաջին պատուիրակ Պ. Լէոն Պուրժուա ֆրանսական կարծիքը յայտնեց իրաւարարական ատեանի միայուն հանգամանքին նկատմամբ՝ ընդարձակ ճառի մը մէջ։ Աւասիկ ամփոփումը.

«Ամենքս միեւնոյն փափաքը ունինք՝ առաջ տանելու իրաւարարութիւնը. սակայն ատ այդ գործածուելիք միջոցներուն համար երկու մասի բաժնուած ըլլալու երեւոյթը ունինք. առաջին մասը կ'ուզէ կարգ մը պարագաներու համար պարտաւորիչ հռչակել իրաւարարութիւնը. երկրորդը կ'ուզէ զօրաւոր կերպով կազմուած միայուն դատարան մը։ Անհրաժեշտ է որ չանջատենք այդ երկու միջոցները։ Եւ ոչ մէկ Պետութիւն, մեծ կամ փոքր, պիտի չհաւանի դատարանի մը առջեւ երթալ, եթէ անոր իրաւարարները նշանակած չէ, սակայն զուտ դատական գործերու մէջ միթէ իրաւագէտներու դատարան մը աւելի ձեռնհաս մարմին մը պիտի չնկատուի՞ վէճերը կարգադրելու համար։ Այդպէս, ներկայացուելիք գործերու հանգամանքին համաձայն, 1899ի հին դրութիւնը կամ նոր դրութիւնը կարելի պիտի ըլլայ նախամեծար համարուիլ. պարտաւորութիւն մը պիտի չըլլայ մէկին կամ միւսին դիմել. ամէն բան կամովին պիտի ըլլայ։ Կ'ընդունիմ թէ հիմա դժուար է շատ մը պարագաներու մէջ պարտաւորիչ ընծայել իրաւարարութեան դիմումը, բայց այդ կէտին համար ալ զանազանութիւն մը պիտի դնեմ՝ քաղաքական ու իրաւաբանական խնդիրներուն մէջ։ Քաղաքական վէճերու համար հիմա կարելի չերեւար պարտաւորութիւնը նուիրագործել համաշխարհային դաշնադրութեամբ, բայց ընդհակառակն, իրաւարարութեան դիմելու պարտաւորութիւնը ընդունելի է դատական վէճերու համար։ Երբ պարտաւորութիւն կ'ըսեմ ճշմարիտ պարտաւորութիւնը ըսել կ'ուզեմ, և դատական խնդիրներու այդ փոքր խումբին համար, Պարոն ֆոն Մարշալի հետ, կը մերժեմ «պատուոյ և կենսական շահերու» վերապահութիւնը։ Բոլոր իրաւագէտները համամիտ պիտի ըլլան խորհելու թէ այդ բառերը համաձայնութեան մէջ կը մտցնեն «բողոքի յօդուած» մը, որ անոնց պարտաւորիչ հանգամանքը կը վերցնէ։ Խնդրոյն լուծումը այն ըլլալ կը թուի թէ կարգ մը խնդիրներու մէջ իրաւարարութեան դիմելու իրաւասութիւնը, միեւնոյն ատեն իրաւարարներն ալ ընտրելով, պէտք է ... դատաւորներու պէտք կայ, կարելի է ընդունիլ միայուն և պարտաւորիչ ըլլալու կրկին դրութիւնը։»

Պ. Լէոն Պուրժուայի այս ճառէն ետքը, որ ջերմապէս ծափահարուեցաւ, միայուն ըլլալու սկզբունքը 27 ձայնով ընդունուեցաւ՝ 12 ձեռնպահի և 5 բացակայի դէմ։ Իրաւարարութեան պարտաւորիչ ըլլալու սկզբունքը 27 ձայնով ընդունուեցաւ՝ 7 ձեռնպահի ու 5 բացակայի դէմ։ Այս երկու քուէները շատ կարեւոր կը նկատուին։

ՀԱԿԱԿՂԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հռոմէն հետեւեալը կը հեռագրէ ֆրանսական թերթի մը թղթակիցը.

Վատիկանի մէջ կ'ըսուի թէ հակակղերականներու աննպաստ ընթացքը իտալական կղերին հանդէպ շատ գէշ տպաւորութիւն մը առաջ կը բերէ օտար երկիրներու մէջ։ Աշխարհի այն ամէն տեղերէն, ուր կ'աշխատին իտալացի կրօնականները, հեռագիրներ կ'առնուին՝ ծանուցանող թէ իտալական կրօնական հաստատութիւնները վարկաբեկ կ'ըլլան։ Քորրիսբոնտենցիա Ռոմանա կը գրէ թէ հակակղերականները եթէ օտարազգի կղերականներու հանդէպ ալ անպատշաճ ընթացքի մէջ գտնուին, անշուշտ ատոնց պատկանած երկիրները խստիւ պիտի բողոքեն։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ մէկ քանի շաբաթ առաջ Հռոմի մէջ կրօնական օտարազգի ուսանողներու դէմ գործուած աննպաստ արարքները կրնայ ըլլալ որ Իտալիոյ մէջ մոռցուած ըլլան, բայց ոչ թէ օտար երկիրներու մէջ։ Իտալիոյ ազատական կուսակցութեան պատկանողները վշտացած են կաթոլիկ գործակալութեանց և լրագիրներու կողմէ օտար միջամտութեան եղած կոչին համար։ Նոյն կուսակցութեան պատկանողները կ'ըսեն թէ Իտալիա ազատ երկիր մըն է և թէ օտար ներկայացուցիչ մը իրաւունք չունի միջամտելու. նաեւ կը յարեն թէ կղերականները եթէ պնդեն որ օտարները միջամտեն Իտալիոյ ներքին վէճերուն, ատոր հետեւանքով Վատիկան ալ դժուարին կացութեան մը մէջ պիտի մնայ և իր համակրութենէն բան մը պիտի կորսնցնէ։ Սխալ է այն լուրը թէ Վատիկանի արտաքին գործոց քարտուղար Մէրրի տել Վալ կարտինալին հանդէպ անպատշաճ ընթացքի մէջ գտնուած ըլլան հակակղերականները։ Հռոմի մօտ կարգ մը ստահակներ նախատեր են ամերիկացի մէկ քանի կրօնական ուսանողներ, բայց այս վերջինները կրցեր են ցոյց տալ անկլեւասքսոն բռունցքին գերազանցութիւնը։ Իտալիոյ մէջ, մանաւանդ հիւսիսային կողմը, հակակղերական արտայայտութիւնները կը շարունակուին։

Իտալիոյ կաթոլիկ երեսփոխան տէլ'Աքքուա նախաձեռնութիւն առանձնած է մաժողովրդական ընկերութիւն մը կազմել՝ աշխարհական վարժարաններ հաստատելու նպատակով։ Առաջին անգամ Պ. տէլ'Աքքուա ինք կը ստորագրէ հարիւր հազար ֆր.։ Իտալիոյ կաթոլիկ ընկերակցութիւնները ծանուցում մը հրատարակած են՝ փառաբանելով կաթոլիկութիւնը, որ, կ'ըսեն, քաղաքակրթութեան մեծ սկզբունքն է. նաեւ կրօնական վարժարաններու, որոնց կը պարտի Իտալիա իր զօրութիւնը և մեծութիւնը։ Կաթոլիկ ընկերակցութիւնները խստիւ կը քննադատեն աշխարհական ուսուցումը։

—Պ. Ծոլիդդի, Դուրինայի Սդամբա լրագրին խմբագիրներէն մէկին հետ ունեցած տեսակցութեանը պահուն, պատասխանեց իր քաղաքականութեանը դէմ կաթոլիկներու կողմէ եղած քննադատութեանց, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ անկողմնակալ մնալ իրարու ներհակ կիրքերու մէջտեղը։

—Կ'ըսուի թէ Պիոս Ժ.ի առողջութիւնը խանգարուած է։ Անցեալ օր ընդունեց Տօքթ. Բէդդաչիի այցելութիւնը, որ վրան շատ ազդուած գտաւ հակակղերականներու արարքներուն պատճառաւ յուզումներէն։ Այսուհանդերձ Պապը մէկ քանի մասնաւոր ունկնդրութիւններ տուաւ և իր քոյրերը ու եղբօրը աղջիկները ընդունեց։ Պիոս Ժ. կիրակի օրը, իր տարեդարձին առթիւ, Իտալիայէն և ուրիշ երկիրներէ շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ ստացաւ։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻԱ

Կէսպաշտօնական զեկոյց մը սապէս կը բացատրէ Աւստրիոյ և Սերպիոյ միջեւ կնքուելիք առեւտրական դաշնադրութեան բանակցութեանց յապաղումը.

Առժամեայ կարգադրութեան հիման վրայ կարելի եղաւ համաձայնիլ՝ փոխադարձաբար ընդունելով ամէնէն նպաստաւորեալ ազգին վերաբերեալ տրամադրութիւնը։ Բայց աւստրեւհունգարական մաքսային ընդհանուր սակացոյցը, իր զեղչեալ տրամադրութիւններով, այն տեսակ է որ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մէջ Սերպիոյ արտածմանց համար միայն ողջ արջառները կը մնան, որով Սերպիա այնպէս կը նկատէ թէ իբրեւ ամէնէն նպաստաւորեալ ազգին տրամադրութիւնը ընդունուած է իրեն համար, միայն թոյլ տալով ողջ արջառներու որոշ քանակութիւն մը արտածել, քանի որ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մաքսային ընդհանուր սակացոյցին տրամադրութեան համաձայն, որ երեսուն քուրոն է, անկարելի է մորթուած արջառներ արտածել։ Այն իրողութիւնը թէ Աւստրիա չէ ընդունած սերպիական առաջարկութիւնները, և թէ առժամեայ կարգադրութեան մասին համաձայնութիւն չէ գոյացած, պէտք է անյաջողութիւն մը նկատել երկու կողմին և ոչ թէ միայն Սերպիոյ համար։»

... ԱՊԱՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

... օրը, 23ի դէմ 54 ձայնով քուէարկեց, երկու օրուան վիճաբանութենէ մը ետքը, այն օրինագիծը որով Անվերսի պաշտպանութեան երկրորդ գիծին համար կը հաստատէ վանդակապատ շրջապատ դրութիւնը՝ ամրոցներով իրարու կապուած։ Խաղաղութեան ատեն անջրպետներ պիտի գտնուին շրջականներուն և պաշտպանութեան գիծին մէջտեղը և բաց պիտի ըլլան անցուդարձի համար. իսկ պատերազմի ատեն վանդակները պիտի գոցուին և մուտքերը պիտի փակուին։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ

Պավիէրայի մէջ պայքարը կը շարունակէ անջատուող կաթոլիկներուն և իրենց ներհնչումները Հռոմէն ստացողներուն միջեւ։ Պարբերական հանդէսի մը խմբագիրը որ կրօնական նոր գաղափարներու հակամէտ է՝ Պ. Միւլլէր վերջերս խստիւ դատափետուեցաւ Ռադիզպոնի եպիսկոպոսին կողմէ, վասն զի իր հանդէսին մէջ յայտնութիւններ ըրած էր նոյն քաղաքին նախկին եպիսկոպոսին կեանքին վրայ։ Այդ եպիսկոպոսը՝ Իկնաս ֆոն Սէնէշդրէյ ծանօթ է մէջքութիւններու հրամանին հպատակելովը։ Պ. Միւլլէր, որ քահանայ է, կարգապահական պատժի մը պիտի ենթարկուի. նոյն իսկ զրոյց կայ թէ պատարագ մատուցանելէ պիտի արգիլուի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԿԱԴԵՄԻՆ

Ֆրանսայի ծովային նախարարութեան նախկին պաշտօնեաներէն Պ. Շարիօ, որ քաշուած կ'ապրէր, վերջերս մեռաւ։ Իր կտակովը, որ բացուեցաւ, վախճանեալը Ֆրանսայի Ակադեմիին կը թողու ամբողջ հարստութիւնը՝ 400,000 ֆր. նաեւ չքեղ դղեակը, որ շրջապատուած է տասը էքտար դարաստանով մը։

ՀՍԿԱՅ ՏՈՒԳԱՆՔ ՄԸ

Արեւելքի նախընթաց օրուան «Վերջին Լուրեր»ու բաժինին մէջ ծանուցինք, համառօտիւ, թէ բեզրոլի հռչակաւոր դրը"դը՝ Սթանտըրտ Օյլ Քոմփէնի՝ որուն նախագահն է Պ. Ռոքֆէլլէր, Չիքակոյի դատարանին կողմէ դատապարտուեր է հարիւր երեսունըմէկ միլիոն ֆրանք տուգանքի, քարիւղի փոխադրութեան գնոյն վրայ զեղչ ընդունած ըլլալուն համար, գաղտնի սակացոյցի մը համաձայն։ Տուգանքի մեծագոյն գումարն է այս զոր ամերիկեան դատարան մը վճռած ըլլայ երբեք։ Դատաւոր Պ. Լէնտիս, որ արձակեց վճիռը, չուզեց ընդունիլ որ և է մեղմացուցիչ պարագայ, յայտարարելով թէ բեզրոլի այդ դըըստին վերագրուած ... օրէնքի կամ երկաթուղայ փոխադրութեան գիներուն ապօրէն ու վեղչեալ սակացոյցերու դրութեան։ Պ. Ռոքֆէլլէր, որ այս պահուս Քլիվլէնտ իր գիւղի տունը կը գտնուի, օդափոխութեան համար, բարեկամներու հետ նստած էր՝ երբ իմացուցին իրեն 146 միլիոն ֆր. տուգանքի դատապարտուած ըլլալը։ Ամերիկացի միլիառատէրը չայլայլեցաւ բնաւ, ու պաղ-արիւնով շարունակեց իր խօսակցութիւնը բարեկամներուն հետ։ Բեզրոլի դըըստին գործը այս դատապարտութեամբ չաւարտիր սակայն. անոր գըլխաւոր մասնաճիւղերէն մէկը, Նիւ-Ճըրսէյի Սթանտըրտ Օյլ Ընկերութիւնը օգոստ. 14ին (Ն. Տ.) պիտի դատուի՝ Ալթօնի երկաթուղւոյ Ընկերութեան հետ գաղտնապէս միացած ըլլալուն համար։ Եթէ այս դատն ալ նախորդին նման լուծման մը յանգի, Պ. Ռոքֆէլլէրի անհագին հարըստութիւնը մեծապէս խորտակելու վտանգին առաջ կը գտնուի։

Ասոնցմէ զատ, դատարան ներկայանալու համար կոչնագիր ստացած են՝ Պ. Ա. Պուժ և Ընկ.ը, որ ճանչցուած է իբր ձաւէի դըըստ մը, 75 ամբաստանութիւններով. Նիւ-Եօրք Չիքակօ և Սէնլուիի երկաթուղիի Ընկ.ը՝ 51 ապօրէն արարքներու համար, և Լէհիկ Վէլլէյ երկաթուղիի Ընկ.ը՝ 54 ամբաստանութեամբ կամ ապօրէն արարքներու համար (որոնց ամէնքն ալ կը վերաբերին փոխադրութեանց գաղտնի ու զեղչուած սակագիններու գործին)։ Իւրաքանչիւր ապօրէն արարքի համար, եթէ հաստատուի, վըճարուելիք տուգանքը պիտի ըլլայ 1000էն 2000 տոլար, որով ընդհ. գումարը դարձեալ պիտի հասնի միլիոններու։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.— Կայս. պատուակալ թիկնապահ անուանուեցաւ ընդհանուր սպայակոյտի առաջին ճիւղին Տնօրէն Ֆէրիգ Սապիդ փաշա։

—Սպարապետի Դրան շինութեանց և ամրութեանց ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ զեր-նախագահ ֆէրիգ Մէհմէտ Ավնի փաշա։

—Կայս. բժշկական վարժարանին Տնօրէն անուանուեցաւ բժշկական կրթական ժողովին անդամ Արիֆի փաշա, պահելով հանդերձ այդ պաշտօնը։

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Ֆէրիգութեան աստիճան տրուեցաւ ընդհանուր սպայակոյտի երրորդ ճիւղին Տնօրէն միրլիվա Մէհմէտ Ֆուատ փաշայի և նոյն սպայակոյտին չորրորդ ճիւղին Տնօրէն Օսման Նիզամի փաշայի։

—Իւլդըզի առաջին ասպիճան տրուեցաւ զինուորական՝ սպառազինմանց վերատեսչութեան հաշուակալ Րէշատ պէյի, մէքդուպճի Ակեահ պէյի և արձանագրութեանց դիւանին տեսուչ Րիւշտի պէյի։ ... ամէնապէս ... Պէքիր էֆ.ի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Սէլանիկի Կայս. կալուածներու Տնօրէն միրլիվա Հիւսէյին փաշայի։ Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Կայս. անձնական Գանձուն Կայս. կալուածներու կալուածագիրներու Տնօրէն Մէհմէտ Էսատ պէյի։ Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Ֆրանսայի Մերակոյտի դիւանին Տնօրէն Պ. Ժորժ Պոնէլմոնի և չորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին անձնական քարտուղար Պ. Լէոնար Սաւէյէի։

—Երկրորդ կարգի Շէֆագաթ՝ Կայս. պատուակալ թիկնապահ և թնդանօթաձիգներու շրջուն Ա. կիսաբաժնին հրամանատար միրլիվա Ալի Թալիպ փաշայի տիկնոջը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ միջեւ կնքուելիք առեւտրական դաշնադրութեան ու հիւպատոսական պայմանագրութեան խառն յանձնաժողովը երէկ իր ԺԲ. նիստը գումարեց Խարճիէի մէջ, մաքսային վերատեսուչ Հասան Ֆէհմի փաշայի նախագահութեամբ։ Հիւպատոսական պայմանագրութեան խորհրդակցութիւնները շարունակուեցան, յանձնաժողովը վաղը ալ պիտի գումարուի։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Պարսից, Ռուսիոյ և Ցռնատանի դեսպանները, երէկ, Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին և արտաքին գործոց նախարարին հետ։

—Սերպիոյ դեսպանատան գործակատարը, երէկ, Պ. Միլան Բէչանիչի հետ, որ նոյն դեսպանատան առաջին թարգմանն էր, և Բրինդիզիոյի հիւպատոս կարգուած է, Բ. Դուռը գնաց և Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցելով ներկայացուց Պ. Միլան Բէչանիչը։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԹԵԼ.— Պետական խորհուրդին որոշմամբ, որ վաւերացած է Կայս. Իրատէով, Էրզրումի նահանգին Սասոնի, Թալորիի, Գուլպի և Թէֆնիի կեդրոնները հեռագրական մէյմէկ թել պիտի երկարի և հեռագրական կայաններ պիտի հաստատուին։

ՈՉԽԱՐԻ ՄԻՍԵՐԸ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ մսի գինները թէեւ զեղչուած են և լրագիրներու միջոցաւ ծանուցուած, բայց Կ. Պոլսոյ մսավա-

ՊՐՈՒՍԱՅԻ մէջ արժէթեայ սակարան մը պիտի հաստատուի, վասն զի փոխադրութեանց միջոցները դիւրացած ըլլալով արտածումները և ներածումները աւելցած են։

ՀԱԼԷՊԻ երկրագործական վարժարանէն այս տարի տասներեք շրջանաւարտներ վկայական ստացան։

ԻԶՄԻՐ-ԱՅԴԸՆԻ երկաթուղիին երկարելիք ճիւղին առաջին մասին յատակագիծները եւայլն առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ղրկուած են՝ վաւերացուելու համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ դեսպանը, աղջի իրիկունը, ահղան մը տուաւ Թարապիոյ ամարանոցին մէջ։ Ներկայ գտնուեցան Աւստրիոյ և Ամերիկայի դեսպանները, Հանրային Պարտքի վարչութեան ընդհանուր Տնօրէն Պ. Բլաքս եւայլն։

ԱՏԱՆԱՅԷՆ կը գրեն թէ նահանգին մէջ «Ֆրո՛ւ բերքը, այս տարի, լաւ չըլլալով, գինը մեծապէս բարձրացած են։ Ատոր փոխարէն խոզակի ու ծխախոտի բերքը շատ լաւ է։ Խոզակները, ընդհանուր կերպով, անցեալ տարիէն հարիւրին քսան աւելի են. գիներն ալ հարիւրին 15-20 բարձրացած են։ Միսախոտներն ալ քանակով ու որակով լաւ են։ Բամպակը, եգիպտացորենը, բանջարեղէնները, սեխ, ձմերուկ և այլն լաւ վիճակի մէջ են ու առատ։ Սէրէզի մէջ հատը երեք-չորս օխանոց հարիւր սեխ ու ձմերուկ պարունակող սայլ մը 50-60 ղրուշի կը ծախուի։

ԽՈԶԱԿՆԵՐԸ.— Պրուսայէն կը գրեն թէ ամէն օր մեծաքանակ խոզակ կը տարուի Միզանը և քիլէն 100-145 ղրուշի կը ծախուի։ Թէեւ Եւրոպայի մետաքսի մեծ գործարանատէրերը և շահագէտները առակուին ընդարձակ գործառնութեանց չեն ձեռնարկած, բայց վաճառականները կը փութան գնել պատրաստ գտնուած բոլոր խոզակները։

ՊԻՈՍ Ժ. Պապին ընտրութեան տարեդարձին առթիւ Բանկալթիի Սէնդ-Էսփրի եկեղեցիին մէջ, այսօր, հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարուեցան պապական նուիրակին նախագահութեամբ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ կը գրեն թէ խոզակները բոլորովին ելած են. թաց խոզակին մէկ պաթմանը (վեց օխա) 95-105 ղրուշի կը ծախուի։ Անցեալ տարի խոզակի տասանորդը 3000 ոսկի էր, բայց այս տարի 3800 կ'ենթադրուի։ Իրենց խոզակները ծախողները բուրդ հաւաքել սկսած են և գինը կը բարձրանայ. ապսպրանքներ կ'ըլլան Մարսիլիայէն ու Ամերիկայէն։ Դիւղերէն քաղաք տարուած կարագներու պաթմանը 58-60 ղրուշի կը ծախուի։ Այդ կարագները թէեւ անարատ են, բայց խանութպանները անոնց մէջ ճարպ ու սուսամի իւղ խառնելով պաթմանը 66 ղշ.ի կը վաճառեն ժողովրդեան։ Թարմ պանիրին պաթմանը 18-20 ղրուշ է. հաւկիթին հարիւրը՝ $7^1/_2$. հաւկիթը Մարսիլիա կը ղրկուի։ Վաճառականները կը կոտրեն հաւկիթները և դեղինը ու սպիտակուցը զատելով թիթեղեայ տուփերու մէջ կ'ար... լաւ են։ Կարգ մը շահամոլներ մգլոտած ցորեններ կը վաճառեն։ Միսին գինը հետզհետէ կը բարձրանայ։ Տիարպէքիրի մէջ գըվըր՞ըք չկայ, այլ գարաման և գառնուկ։ Հաւերու հատը երկու ղրուշ կը ծախուի, մինչդեռ անցեալ տարի մէկ ղրուշ էր։ Փայտին կնտինարը 26 ղշ. է. փայտերը բարակ ոստերէ կը բաղկանան։ Ածուխը աժան է՝ մէկ պաթմանը յիսուն փարա։

ԿԱԶԻՆՆԵՐՈՒ տեսչութեան Տնօրէն կարգուեցաւ Օսման Նուրի պէյ։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ ջերմաչափը 33-35 աստիճան ցոյց կուտայ։ Այս վիճակը նպաստաւոր է այգիներուն։

Պ. ԷՏՈՒԻՆ ՈՒԻԹՈԼ Բուճէլիի երկաթուղիի վերջին վիճակահանութենէն 20,000 ֆր. շահեցաւ բրոմէսով մը, զոր գնած էր հայ միջնորդէ մը։ Պ. Ուիթոլ լաւ վարձատրութիւն մը ըրաւ այդ միջնորդին։

ԱՂՆԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ չորեքշաբթի օրը ժանտախտէ մէկ դէպք պատահեր է։

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Խարբերդի երեւելիներէն Մուսթաֆա Խալբի փաշա իր թոռնուհիին՝ ութ տարեկան Նազիմայի հետ, երէկ առտու Կ. Պոլիս ժամանեց աւստրիական շոգենաւով։ Այդ շոգենաւը երբ Պոլսոյ քարափին կը մօտենար, Նազիմա, չորս կողմը դիտելու համար զեկին շղթային վրայ կեցած էր. նոյն միջոցին զեկը դարձնել հարկ ըլլալով, շղթան քաշուեցաւ և աղջկան ոտքը միացած շղթային կցուած մէկ ճախարակին մէջ. թէեւ տեսնողներ եղան և իմացուցին, սակայն մինչեւ որ զեկը շարժող մեքենան կեցնելու փութացին, խեղճ աղջկան սրունքը աճուկէն կարուեցաւ։ Մեծ հայրը փութաց իր թոռան մօտ, բայց դժբաղդաբար բան մը ընել կարելի չէր։ Բժշկական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ կեանքը վտանգի մէջ է։ Պատգարակ դրուելով Գասըմփաշա տարուեցաւ մեծ հօրը տունը։

ԳԻՆԵՊԱՆԸ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ.— Բերա, Տոլապ Տէրէ, գինեպան Յովհի, առջի գիշերը սպաննուած գտնուեցաւ՝ տասնըվեց տեղէն վիրաւորուած։ Գինետունը նոյն գիշերը էրոշեալ ժամուն փակուած էր։ Երէկ առտու կիցը գտնուող սրճարանին աշակերտը երբ խանութը կը բանար, տեսաւ թէ այդ գինետունը գոց է. կարծելով որ գինեպանը տակաւին կը քնանայ, բռունցքով փեղկերուն զարկաւ, բայց պատասխան չստացաւ. նորէն կրկնեց, սակայն դարձեալ ձայն տուող չեղաւ, և դուռը ինքնիրեն բացուեցաւ։ Սրճարանին աշակերտը ...

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերէն, օգոստոս 7)

ՍՈՒԻՆԷՄԻՒՆՏԷԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՋԱՐԻՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ՍՈՒԻՆԷՄԻՒՆՏԷ, 6 օգոս.— Զարը որոշեալ ժամանակէն հինգ քառորդ առջը այսինքն կէսօրէն 3 4 ժամ առջը վերադարձաւ։ Ժամը 11½ին Վիլհէլմ կայսրը Զարին հետ մեկնեցաւ Սթանտարտէն, ուր ճաշած էին. Հոհենցոլերն գնաց. մէկ քառորդ առջը Զարը իր նաւը դարձաւ, և քառորդ ժամ մըն ալ հոն մնալով, զբօսանաւը համբայ ելաւ գերման զրահաւորներու մէջէն, որոնք երկու կարգի վրայ շարուած էին։ Գերման նաւ մը չընկերացաւ Սթանտարտի, որուն չորս ռուս Թորփիլանաւեր միայն կը հետեւէին։ Վիլհէլմ կայսրը չընկերացաւ Նիքոլա կայսեր։

—Այսօր որ տեսակցութեան վերջին օրն է, դարձեալ աւրուեցաւ օդը։ Թէպէտ կէս օրին մօտ արեւն սկսաւ երեւիլ, բայց մրրիկը հանդարտած չէ. հովը կը մռնչէ և ծովը, որ երէկ հանդարտ էր, վերստին ...

Թորփիլանաւերը իրենց թանձր մուխերը չորս դի տարածելով արագընթաց կը յառաջանան։ Իրիկուան դէմ քաղաքին փողոցներուն մէջ կը լսուի կայսերական ինքնաշարժ կառքին նշանաւոր ձայնը և ժողովուրդը խանդավառ Հուռռաներ կ'արձակէ ի տես իր վեհապետին, որ այս իրիկուն երկաթուղիով պիտի մեկնի Մակտէպուրկի մօտ Ալաէնկրապովի մարզանքի դաշտը, ներկայ գտնուելու համար հեծելազօրաց ռազմափորձերուն։ Սուինէմիւնտէ կարծես տակաւ կը կորսնցնէ իր տեսքը զոր առած էր երեք օրէ ի վեր. բոլոր օտարականները կը մեկնին և քաղաքը դարձեալ ծով մտնողներուն կը վերադարձնէ իր հանգստաւէտ վայրերը և ընդարձակ ծովը կը մնայ իր նախկին ամայութեան մէջ. ո՛չ զրահաւոր կ'երեւի ոչ Թորփիլանաւ։

Ռուսիոյ կայսրը բազմաթիւ պատուանշաններ, մետալներ և ժամացոյցներ, փողկապի ադամանդազարդ ասեղներ, կոճակներ նուիրած է ամէն անոնց, որոնք ու է կերպով աշխատած են կայս. տեսակցութեան առթիւ եղած պատրաստութեանց։

...

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Ֆէրիգիւղի

Վ. Ատենադպիր — Վ. Ատենապետի
ԼԵՒՈՆ Խ. ՆՇԱՍՏԱՃԵԱՆ — ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
26 յուլիս 1907, Ֆէրիգիւղ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈԼԷՃ
ԱՅՆԹԱՊ, Ա.Թ. Տարի

Գոլէճական տարին կը սկսի Սեպտ. 11, 1907։ Մուտք քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպտ. 6է (Ուրբաթ) մինչեւ Սեպտ. 11 (չորեքշաբթի)։ Մուտք քննութեան համար մասնաւոր վճարում մը կ'ընէ իւրաքանչիւր նոր ուսանող։ Այս վճարուած դրամը ուսանողին Թոշակին կը հաշուուի, եթէ ան շարունակէ գոլէճական ընթացքը, և եթէ մուտք քննութիւնները տայ կանոնաւոր ժամանակին։ Եթէ ոչ՝ վճարուած դրամը ետ չդարձուիր։ Գոլէճը մտնել ուզող ուսանողներ պարտին կատարելապէս պատրաստ ըլլալ քննուելու բոլոր այն դասերուն մէջ որոնք վար են դասերէն այն կարգին ուր մտնել կը փափաքին։ Բոլոր մուտք քննութիւնները ...

... ըլլայ Արաբերէն լեզուի քերականութեան (սարֆ) և համաձայնութեան (նահվ), և կարենայ Արաբերէն պարզ շարադրութիւն ընել։ Ուտելիքի եւայլնի համար տարեկան 8 օսմ. ոսկի, ուսուցման՝ 3 և 2 օսմ. ոսկի։ Աւելի տեղեկութիւն և Գոլէճի ձրի յայտագիր ստանալու համար դիմել առ Տնօրէն Գոլէճին, Ճ. Ի. Մէրիլ, Այնթապ։ 8—1

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— 1890ի 4% Օսմանեան փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներէն կը ծանուցուի թէ յիշեալ պարտաթուղթերու 35րդ վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի 1907 օգոստ. 1/14ին, Օսմ. Հանր. Պարտքի կեդրոնատեղին, Ճըղալ Օղլու փողոց, Պոլիս։
Կ. Պոլիս 19)1 օգոստ. 1907 5—2

...

323 սընէսի միւրէթթէպաթընտան օ. լարագ միւպաեաադը լազըմ կէլէն խուրճ վէ չանթա վէ չուվալ վէ սաիրէ մէվգըի միւնագասաեա վազ գըլընմըշ օլմաղլէ թալիպ օլանլարըն իւգտան հիսապը իլէ Թէէմինաթը նագտիէ վէ եաիւտ Տէրսաաէթ Թիճարէթ Օտասըըյա մուգավէլաթ մուհարրիրլէյինտէն մուսատտագ քէֆալէթը գավիյէյի համիլէն Թէլէկրաֆ վէ Բօսթա Նէզարէթը ալիյէսի մէճլիսը խաարէսինէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի իլան օլունըր։
Ֆի 25 Թէմուզ 323

...

Ֆի 11 Թէմուզ 323

ՄԱԶԵՐՈՒ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ
EAU AVELLANE
ՏՕՔԹ. Ֆ. ԹԷՕՏՕՐԻՏԷՍ ՓԱԼԱՇԻ
ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԷ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԱԾ
Պատրաստուած՝ Իսմիրդէն
Լէոն Իւրինէօյի կողմէ
Արծաթ շքադրամ և պատուոյ վկայական ստացած Աթէնքի 1903ի միջազգային ցուցահանդէսի միջոցին

ԱՎԷԼԱՆԻ ՋՈՒՐԸ, գլխու մազերուն, պեխերուն, մօրուքին բնական գոյնը կը վերահաստատէ աստիճանաբար և ամէն երանգներով, և երիտասարդական Թարմութիւն ու փայլ կը շնորհէ, մազերուն արմատը զօրացնելով և հերաթափութեան առաջքը առնելով։

...
Իւրաքանչիւր շիշ ղրշ 25 դահեկան 20—7

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ Յուլիս 26/8 Օգոստոս			
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4%	Օ. Ո.	103	02
Ամենէն բարձր գին	»	103	06
Ամենէն վար գին	»	103	02
Ռումելի Երկաթուղի գոյ	Ֆր.	164	7/8
Ամենէն բարձր գին	»	165	1/2
Ամենէն վար գին	»	164	—
Թրամուայ	»	51	—
ԲԱՑՈՒՄ Յուլիս 27/9 Օգոստոս			
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4%	Օ. Ո.	102	38
» » » ժամը 4ին	»	102	37
Ռումելի Երկաթուղի	Ֆր.	164	1/2
» » ժամը 4ին	»	164	1/2
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	438	—
Անատ. երկթ. Պարտթ. Ա. սերի	»	517	—
» » » Բ. սերի	»	515	—
» » բաժնեթղթ	Ա. Ո.	16	82½
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44	—
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	5	05
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4	22½
Օսմ. ծխախոտ		—	—
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		9	15
» ժուիսանս		4	20
» պարտաթուղթ		470	—
Թրամուայ	Ֆր.	51	—
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.		323	—
Գալիա Քարա Այտըն		620	—
Միտհաթ պանքա	Օ. Ո.	6	—
Սալօնիքի պանքա		—	—
Մերսին Ատանա պրտղթ.	Ա. Ո.	16	3/8
Քարասու առանձնաշնորհեալ		59	—
» սովորական		56	—
» 5 պարտաթուղթ		80	—
Քարափ Իզմիրի		586	—
Փոխառ. Հելլենական 5%		240	—
Հելլենական պարգեւաւոր թուղթ		417	—
» » »	Օ. Ո.	4	03
Լաւրիոմ	Ֆր.	68	—
Զարթըըտ	»	31	1/4
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ			
Անգլիական ոսկի	Ղրշ.	109	32
Ֆրանսական »	»	87	09
Գերմանական 20 մարք	»	106	10
Բօլ էմբէրիալ	»	91	50
Մեճիտի տարբերութիւն	»	107	24
Արծաթ մանրուք	»	104	—
Մեթալիք	»	101	10
Ռուսլի Թղթադրամ	Օ. Ո.	8	72

ՍԻՐՈ ՏԸ ՌԷՖՕՐ ԻՕՏԷ
ՆՕՐՄՕ ԵՒ ԸՆԿ.
SIROP de RAIFORT IODÉ
Բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած՝ Սիրօ Անթիսքօռպիւթիքի և Մօռիւ ձկան իւղին տեղ՝ աւշականութեան, տժգոյն ու տկարակազմ տղայոց մորմի փշտիկներուն դէմ. ինչպէս նաև մեզի գնտիկները հալեցնելու և ախորժակը բանալու համար։
Փարիզ, 8. Վիվիէն փողոց և բոլոր դեղարանոց մէջ Ա.
Գործակատար՝ Ժ. Պ. Տալէճիօ, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։

Artonatեր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՊԷՅՔԸՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԷՆԷՆ ՃՈԽ ԵՒ ԱՅԼԱԶԱՆ ՄԹԵՐՔԸ

ՈԶՈՐԻԷ (ՕԶԻԷ) ԿԱՐԱՍԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱԶԱՆՆԵՐՈՒ

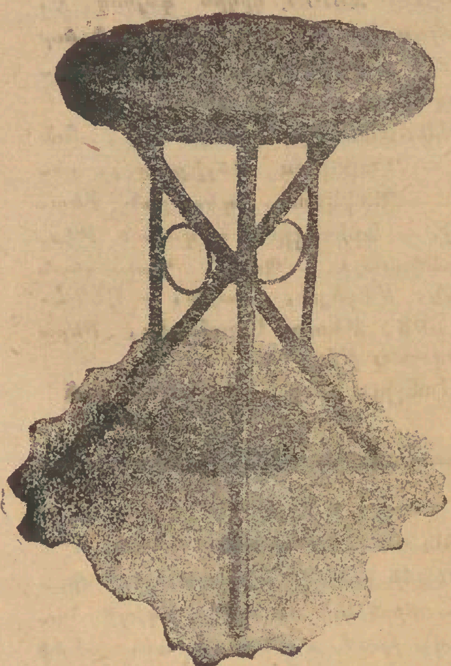
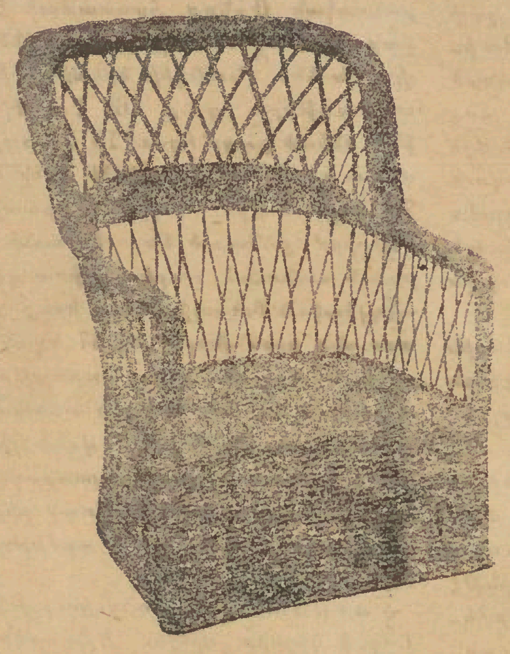
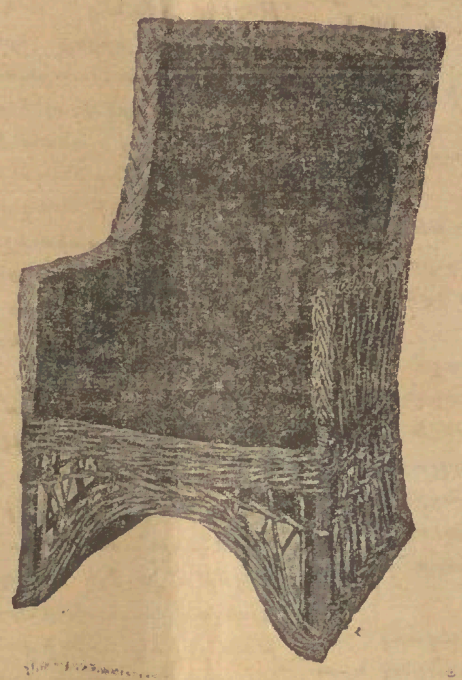
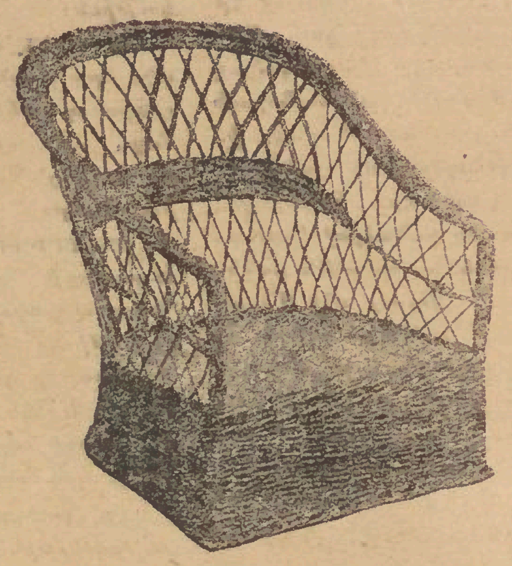

Թուխ ոզորիէ աթոռներ՝ 60 ղրուշ	Թիկնաթոռներ՝ 60 ղրուշ եւ 126 ղրուշ
Եղէգէ աթոռներ եւ թիկնաթոռներ՝	192 ղրուշ եւ աւելի գնով
Լաքայէ աթոռներ եւ նստարաններ՝	105 » » » »
1 նստարան, 2 թիկնաթոռ, 6 աթոռ ոզորիէ՝	720 » » » »
1 » 2 » 6 » լաքայէ՝	10 Օ. Ո. » » »
1 » 2 » 6 » Ճանբէզի եղէգէ	14 Ա. Ո. » » »

Ոզորիէ աթոռներուն բարձերը կերպասին ընտրութեան համեմատ կը ծախուին։

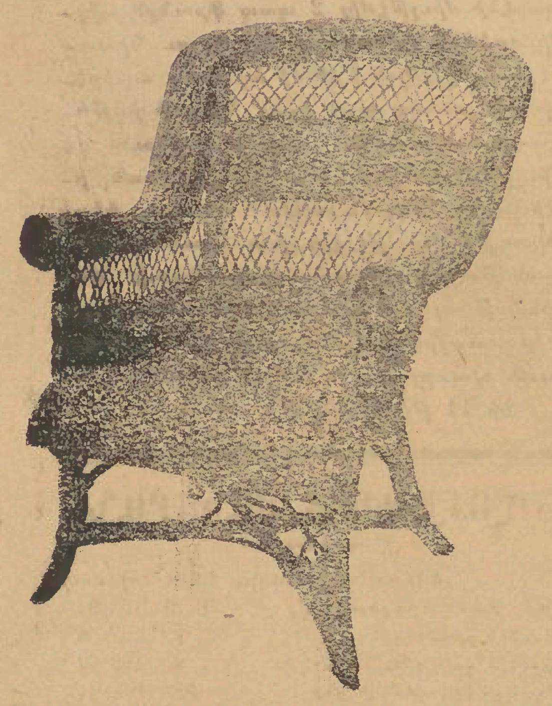

Ամերիկեան գրասեղաններ՝ սթորով, բաց գոյն կաղնեփայտէ	7½-13½ Ա. Ո.
» » » ընկուզի փայտէ	18 -22 » »
» » » նմանութիւն մութ գոյն մահոգենիի	15½ » »
» » » միաձոյլ մահոգենիէ	23 » »
Մինիստր գրասեղաններ՝ միաձոյլ, մութ գոյն մահոգենիէ	15 -36 » »
Կանանց գրասեղաններ՝ երփնադրուագ եւ ջնարակուած	6 -22 » »
Խորհրդակցութեան սեղան՝ միաձոյլ մահոգենիէ, մութ գոյնով	17 » »
Քարթօնիէներ՝ սթորով, բաց գոյն կաղնեփայտէ	4½ Ա. Ո. եւ աւելի գնով
Ամերիկեան գրասեղանի թիկնաթոռներ, բաց գոյն կաղնեփայտէ, դարձդարձիկ լծակով	270 ղրուշ » » »
Անգլիական գրասեղանի թիկնաթոռներ՝ միաձոյլ մահոգենիէ, առաջնակարգ մարոքէնով ծածկուած	6, 6½ եւ 7½ Ա. Ո.
Պարզ գրասեղանի թիկնաթոռներ՝ մութ գոյնով	84 ղրուշ եւ աւելի գնով
Ծռակով լուացարաններ՝ աշխատութեան սենեակներու համար, մահոգենիէ, ընկուզենիի փայտէ եւ կաղնեփայտէ	900 ղրուշ

ՄԵԾ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՐՈՐԴ, ՉՈՐՐՈՐԴ, ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՅԱՐԿԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՎԵՐԵԼԱԿՈՎ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Աշխատութեան սենեակի կարասիներ, Ամերիկեան մեծ մթերք սթօրով, անգլիական ու Ֆրանսական գրասեղաններ, կանանց գրասեղաններ, զանազան մեծութեամբ քարթօնիէներ սթորով։ Այս առարկաները շատ լաւ շինուած են։

Նկատելով որ Կայս. Կառավարութեան կողմէ մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայուին, քոլի-փոսթալներու ներքին թղթատարութեան նոր կանոնագրով, քոլի-փոսթալներու մասնաւոր նիւղ մը հաստատած ենք գաւառաբնակ մեր յաճախորդներուն համար։

Փափաքողին ձրիապէս կը ղրկենք ապրանքներու ընդհանուր ցուցակը եւ նմուշներ, ինչպէս զէֆիր, քալիքօ, անկողնի սաւան, երջազգեստի եւ արանց քոսթիւմի համար կերպասներ։ Այն պարագային երբ ժանէլա, գուլպայ եւ ուրիշ դիւրաւ չվնասուող ապրանքներ ուզեն, զանազան տեսակէ քանի մը հատ կը ղրկենք, ՊԱՅՄԱՆԱՒ որ ընտրութիւն մը ընեն։ Վերադարձուած նմուշներուն գումարը ետ պիտի տրուի։

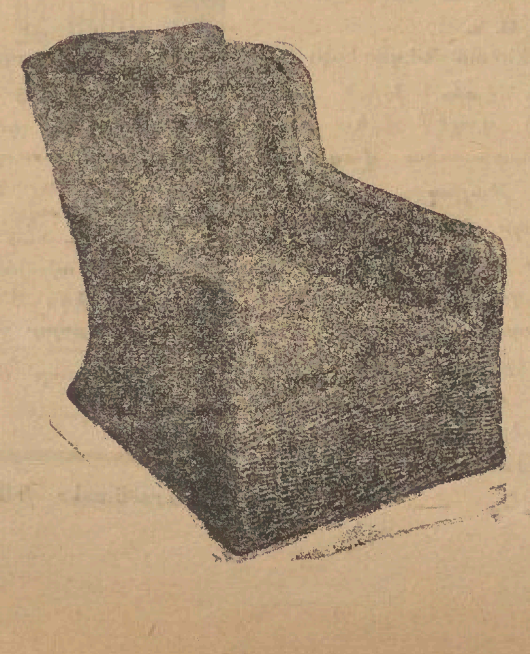

100 ղրուշէ վեր եղող ամէն յանձնարարութեանց փոխադրութեան ծախսերը մեր վրայ պիտի ըլլան այն տեղերը ուր շոգենաւ ու երկաթուղի կը բանի (սակացոյց թիւ 1)։ Գալով ուրիշ տեղերու, սակացոյցին թիւ 1 եւ 2ին միջեւ գտնուած տարբերութիւնը միայն պիտի վճարեն յաճախորդները։

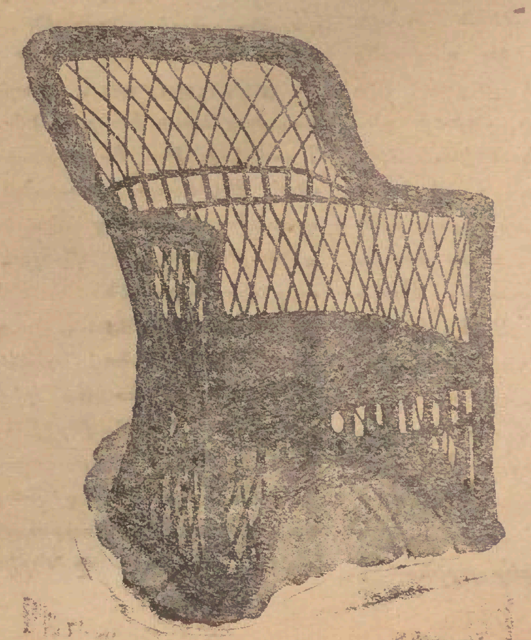

Քոլի-փոսթալներու սակացոյցին թիւ 1 յօդուածին համաձայն, նամակատունը մինչեւ **40** քիլոկրամ ծանրութեամբ եւ **80** սանթիմ երկարութեամբ, լայնութեամբ եւ բարձրութեամբ ապրանք կ'ընդունի։ Ուստի՝ կրնանք զանազան տեսակ ապրանքներ ղրկել միակ ծրարի մը մէջ, նոյն իսկ նովանոցներ։

Ամէն յանձնարարութեան պէտք է ընկերանայ մանտա-փոսթ մը։